

УДК 378.134.57

Повечера І.В., Репа Р.П.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються теоретико-методологічні аспекти підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності з застосування інформаційно-комунікаційних технологій, визначаються етапи інноваційного процесу та дається характеристика діяльності викладачів та студентів на кожному з цих етапів.

У розкритті цього питання автор акцентує увагу на необхідності створення системи підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності з застосування інформаційно-комунікаційних технологій, використання якої сприятиме усвідомленому засвоєнню нових знань і способів дій, забезпечуватиме поступовий перехід від одного рівня розвитку до іншого, більш високого і творчого. Доведено, що в умовах вищих навчальних закладів існує реальна можливість для ефективного формування готовності студентів до інноваційної педагогічної діяльності.

Ключові слова: інноваційна педагогічна діяльність, інновації, інноваційні процеси, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Перед педагогічною освітою поставлене завдання підготовки компетентного фахівця, тобто такого, який володіє не лише знаннями, вміннями й навичками, а й відповідними ціннісними орієнтаціями, особистісними якостями й досвідом їх використання для ефективного розв'язування поставлених завдань. Виникла суперечність між цілісністю культури і технологією її фрагментарного відтворення через знанневий тип навчання. У цій ситуації загострюються суперечності між неперервно зростаючим обсягом знань, необхідних людині, і обмеженими (в рамках традиційних освітніх систем) умовами для оволодіння ними. Науковці (Д. Алфімов, О. Коберник, С. Мамрич, В. Носков та ін.) констатують факт, що традиційна система освіти не справляється повною мірою із завданням підготовки особистості до того, щоб бути активним і мобільним суб'єктом на ринку праці в умовах інформаційного суспільства.

Проблема інновацій турбує науковців різних галузей науки, які вважають, що головним чинником стійкого економічного розвитку країни є впровадження науково-технічних інновацій, тобто застосування нових, більш продуктивних технологій, які суттєво змінюють обсяги та якість виробництва і життєдіяльності людини. Нововведення, або інновації, на сучасному етапі розвитку суспільства характерні для будь-якої професійної діяльності людини і тому природно стають предметом вивчення, аналізу і впровадження. Інновації в освіті самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і педагогічних колективів, їхньої педагогічної діяльності, а також результатом численних наукових досліджень, що здійснюються в сучасній педагогіці.

Аналіз сучасних досліджень. У нинішній ситуації функціонування системи освіти можливе лише за умови розвитку в ній інноваційних процесів. Інновація не зводиться лише до оновлення, вона є перетворенням нових знань на технології, методології освітнього процесу, що адекватні культурно-суспільним вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Основні методологічні й теоретичні положення педагогічної інноватики визначені в працях І. Беха, Ю. Гільбуха, І. Дичківської, В. Сластьоніна та інших. Питання проектування педагогічних систем, процесів і технологій розглянуті в працях В. Беспалька, М. Кларіна, О. Коберника та інших. Завдяки їхнім дослідженням у межах педагогічної інноватики формується відповідний термінологічний апарат, до складу якого входять поняття інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційна політика, інноваційний потенціал, інноваційне середовище тощо.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних аспектів підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності з застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Поняття "інноваційна діяльність" увійшло в науковий обіг у 70-х роках ХХ століття спочатку стосовно до економіки, а потім і до інших сфер життєдіяльності людини. Його трактування не обмежується тільки вузьким семантичним смислом, пов'язаним з поняттями

створення, впровадження та розповсюдження нового, а має декілька додаткових відтінків значення, а саме:

- інноваційній діяльності характерна властивість цілісності, масштабності, глобальності нововведення, яке запроваджується;
- інноваційна діяльність повинна володіти перманентністю, невичерпністю оновлень і трансформації;
- інноваційна діяльність – це еволюційний процес у якійсь галузі, оскільки створення нового завжди базується на якомусь фундаменті, що був на практиці [1].

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя та учнів. Із 80-х років ХХ століття в педагогіці проблема інновацій і її понятійне забезпечення стали предметом спеціальних досліджень.

Інноваційні процеси в освіті зумовлені низкою об'єктивних суперечностей, а саме: невідповідністю старих методів навчання, виховання й розвитку особистості новим умовам життя; суперечністю між великою кількістю нової інформації та обмеженнями навчально-виховного процесу. Незадоволення педагога станом викладання спонукає до пошуків нового.

Педагогічна інновація – нововведення в педагогічну діяльність, зміни в змісті і технології навчання і виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності. Отже, інноваційний процес полягає у формуванні та розвитку змісту й організації нового. В цілому під інноваційним освітнім процесом розуміється комплексна діяльність щодо створення (народження, розробки), освоєння, використання та розповсюдження нововведень у сфері освіти.

Питанням інноваційної діяльності педагога присвячені праці А. Вірковського [1], І. Дичковської [2], О. Коберника [3], Л. Машкіної [5], В. Стрельнікова [6]. Науковці наголошують, що "в умовах становлення особистісно-орієнтованої парадигми в галузі освіти для реалізації активності вчителя та його інноваційної діяльності існують певні можливості" [2, с. 104].

Дослідник В. Лазарев пропонує характеристику етапів розвитку інноваційного процесу [4]. У ній виокремлюють наступні дії: визначення потреби в змінах; збір інформації та аналіз ситуації; попередній вибір або самостійна розробка нововведення; ухвалення рішення про впровадження (освоєння); власне саме впровадження, включаючи пробне використання нововведення; інституалізація або тривале використання нововведення, в процесі якого воно стає елементом повсякденної практики.

Сукупність усіх цих етапів утворює одиничний інноваційний цикл. Інновації в освіті вважаються нововведеннями, спеціально спроектованими, розробленими або випадково відкритими в порядку педагогічної ініціативи. Як зміст інновації можуть виступати: науково-теоретичне знання певної новизни, нові ефективні освітні технології, виконаний у вигляді технологічного опису проект ефективного інноваційного педагогічного досвіду, готового до впровадження. Нововведення – це нові якісні стани навчально-виховного процесу, що формуються під час упровадження в практику досягнень педагогічної і психологічної наук, під час використання передового педагогічного досвіду.

Якщо додержуватись поетапності, що запропонована в трактуванні інноваційного процесу В. Лазаревим, то слід почати з визначення потреби в змінах у педагогічній діяльності сучасного вчителя, який працює в умовах інформаційного суспільства. Дійсно, величезний потік інформації, що оточує нас сьогодні, вимагає нових підходів щодо формування інтересу в учнів до навчання та самоосвіти. Розвиток науки і техніки відкриває учасникам навчального процесу нові форми комунікації, нові типи вирішення абстрактних і конкретних завдань, перетворюючи вчителя з авторитарного транслятора готових ідей у натхненника інтелектуального та творчого потенціалу учнів.

У своїх дослідженнях ми дотримуємось положення про те, що нововведення й інновація відображають зміст і організацію нового: інноваційний процес – це формування й розвиток змісту й організації нового. Інноваційні процеси необхідно свідомо проектувати, а потім упроваджувати їх у наявні структури досвіду, здійснюючи тим самим крок розвитку. Тому має сенс говорити про два взаємозалежні режими роботи системи освіти – режим функціонування і режим розвитку.

Важливим завданням педагогічних ВНЗ є підготовка студентів до впровадження інноваційних технологій навчання та виховання. Аналіз педагогічної літератури дав змогу зробити висновок, що інноваційна освітня технологія – це сукупність взаємопов'язаних елементів – змісту, методів, прийомів і форм навчальної діяльності, що характеризується новизною; результатом її упровадження є суттєве підвищення ефективності навчально-виховного процесу. До інноваційних технологій навчання, що дістали найбільше поширення на практиці, науковці відносять такі: ігрові технології, проектні технології, "метод мозкового штурму", дослідницькі технології, дискусійні технології [4].

Прикладом конкретних інноваційних розробок і підходів до вирішення важливих проблем вищої освіти є інноваційна розробка "Методична система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі за програмою Intel "Навчання для майбутнього", метою якої є впровадження в навчальний процес моделі підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в системі післядипломної педагогічної освіти та педагогічних університетах.

З 2006 року в експерименті за цією методикою, беруть участь викладачі та студенти випускних курсів Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, які вивчають предмет "Методика використання комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу". В межах цього курсу студенти створюють навчальні проекти, що сприяють розвитку в учнів навичок мислення високого рівня. Наші дослідження були спрямовані на оцінку рівня навчальних досягнень студентів та успішності проходження педагогічної практики в школах міста та області.

Оцінювалась діяльність студентів під час аудиторної роботи та аналізу результатів роботи проведення уроків під час педагогічної практики за такими напрямками:

- 1) бажанням продуктивно й активно використовувати різні види інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічній діяльності;
- 2) ставленням до педагогічної діяльності і навчання взагалі;
- 3) прагненням оволодіти знаннями та вміннями використовувати різні інформаційно-комунікаційні технології при вирішенні завдань педагогічної діяльності;
- 4) необхідністю опрацювання інформаційних джерел з питань інновацій педагогічної діяльності.

Дослідження проведене серед студентів четвертого курсу показало, що 86,5 % осіб виявили бажання використовувати різні види інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічній діяльності; 42,6 % опитаних зазначили, що покращення ставлення до педагогічної діяльності і навчання взагалі; 80,28 % осіб використовували різні види інформаційно-комунікаційних технологій при вирішенні завдань педагогічної діяльності; 70,4 % осіб виявили стійкий інтерес до опрацювання інформаційних джерел з питань інновацій педагогічної діяльності.

Проведений аналіз виявив таку цікаву деталь: студент, який успішно вивчив дисципліну "Методика використання комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу" намагається навчатись і далі новим методам, які можна використовувати в навчанні, а також демонструє ефективність використання ІКТ у процесі роботи з учнями на практиці в школі. Студент, який навчається задовільно приділяє менше уваги інноваційній діяльності та вважає, що традиційних методів навчання цілком достатньо.

Проведене нами дослідження дозволяє зрозуміти, наскільки майбутні педагоги задоволені змінами, що відбуваються в системі освіти, чи відчують вони позитивні зрушення у своєму навчанні. Результати опитування виявили закономірність: чим активніші ми навчаємо майбутніх вчителів інноваційній педагогічній діяльності, тим більше серед них тих, що успішно використовують ІКТ на практиці в школі, а далі і в майбутній професійній діяльності.

Висновки. Стратегія інноваційного розвитку системи педагогічної освіти має розроблятися як складова єдиної державної інноваційної освітньої політики, що визначить її пріоритетні напрями, суб'єкти та об'єкти перетворень, джерела й механізм інвестування трансформаційних процесів у педагогічній освіті. Проблема модернізації освіти, як і будь-яка масштабна соціальна проблема, не може бути вирішена, якщо робити ставку на окремих творчих, інноваційно налаштованих людей. Необхідно налагодити процес управління формуванням і розвитком інноваційної культури педагогів, створити відповідний соціально-професійний і психологічний механізм.

Науковий аналіз проблеми готовності майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності у вищій школі показав, що вона є пріоритетною в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених та має сприяти перегляду теоретичних та методичних засад підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Крім того, при реалізації нових підходів до змісту підготовки майбутніх учителів технологій, саме інноваційна діяльність виступає визначальним чинником майбутньої професійної діяльності студентів та їх творчих здобутків. Доведено, що в умовах вищих навчальних закладів існує реальна можливість для ефективного формування готовності студентів до інноваційної педагогічної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Використані джерела

1. Вірковський А. П. Інноваційна діяльність педагога і студента як умова формування інноваційної культури / А. П. Вірковський // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Випуск 24, 2005. – С. 49-52.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій / Олександр Коберник // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – 2002. – №4. – С.104-110.
4. Лазарев В.С. Управление нововведениями – путь к развитию школы / В.С. Лазарев // Сельская школа. – 2004. – № 1. – С.16.

5. Машкіна Л. А. Підготовка студентів до впровадження педагогічних інновацій в дошкільних закладах: Монографія (За наук.ред. Т.І.Поніманської) / Машкіна Л. А. – Хмельницький: ТОВ НВП "Еврика", 2004. – 204 с.
6. Стрельников В.Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання / Стрельников В. Ю.– Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. – Кн. 2. – 230 с.

Povechera I., Repa R.

TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGIES TO THE INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY WITH THE USAGE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The article considers theoretical and methodological aspects of preparing future teachers of Technologies for innovative pedagogical activity with the usage of information and communication technologies, defines the stages of the innovation process and describes the activities of teachers and students at each of these stages.

In an innovative educational activities it is possible to distinguish the following steps: determining the need for changes; information gathering and analysis; pre-selection or independent development of innovation; making decision on implementation (development); in fact it is the implementation, including trial use of innovation; institutionalization or prolonged use of innovation, during which it becomes part of everyday practice.

The combination of all these stages forms a single innovation cycle. Innovations in education are considered innovations specifically designed, developed or accidentally open in the manner of educational initiatives. The content of innovation may be: scientific and theoretical knowledge of a novelty, new effective educational technologies, designed as a technological description of the project effective innovative teaching experience, ready for implementation. Innovation is a new qualitative state of the educational process, formed during the introduction of achievements of pedagogical and psychological sciences, using advanced teaching experience.

Innovation reflects the content and organization of new, the innovative process is the formation and development of content and new. Innovation processes must be deliberately designed and then implemented into existing structures of experience, thus making a step to development. So it makes sense to talk about two interrelated modes of education – the mode of operation and mode of development.

In disclosing of this issue the author emphasizes the need to create a system of training of future teachers of Technologies for innovative educational activities with the usage of information and communication technologies, the usage of which will contribute to conscious assimilation of new knowledge and ways of action, will provide a gradual transition from one level of development to another, higher and creative. It is proved that in conditions of higher educational institutions there is a real opportunity for the efficient formation of readiness of students to innovative pedagogical activity.

Key words: *innovative pedagogical activity, innovations, innovative processes, information and communication technologies.*

Стаття надійшла до редакції 01.11.2016 р.